40 w 2026 (657)

Sprawności w pracy drużyny harcerek: Jak tworzyć okazje do ich zdobywania?

Data publikacji: 17.06.2026 / Autor: Anna Kaleta

Sprawność to wykazane praktycznie umiejętności lub biegłości harcerki w określonej dziedzinie. Pamiętaj zatem, że aby ją zdobyć, nie wystarczy po prostu wiedzieć, jak coś zrobić, trzeba to przede wszystkim umieć zrobić, czyli zrealizować odpowiednie zadanie. To nie może być jednorazowy łut szczęścia czy sprzyjające okoliczności – zdobyta przez Ciebie sprawność oznacza, że dane umiejętności posiadasz i jesteś w stanie zawsze z nich korzystać![1]

Dlaczego warto kierować się sprawnościami?

Kiedy jakiś czas temu przygotowywałam CV na rozmowę o pracę, szukałam twardych dowodów potwierdzających moje kompetencje. Wpisałam, że mam dyplom ukończenia studiów, certyfikat językowy, prawo jazdy, ukończone szkolenia czy informację o stażu pracy. Chociaż w harcerstwie nigdy nie prowadziłam rekrutacji, to jednak kompletując obozową kadrę zgrupowania znacznie bardziej niż staż, czy stopień interesują mnie realne umiejętności osób na pokładzie. Chcę wiedzieć, czy mamy w ekipie kogoś po kursie kwatermistrzowskim, kierowcę z prawem jazdy, mistrza hydrauliki i speckę od budowy stołówki. To, co w dorosłym życiu nazywamy specjalizacją, patentem czy uprawnieniem, kilka lat wcześniej możemy nazwać sprawnością.

Kiedy byłam małą harcerką, w naszym zastępie każdy miał funkcję. Oprócz zastępowej, podzastępowej i proporcowej, była u nas skarbniczka, imienniczka (osoba pamiętająca o urodzinach) i apteczkarka. Wtedy wybierałyśmy te funkcje niemal losowo, jakbyśmy grały w marynarza. Dzisiaj zastanawiam się, dlaczego proporcową nie była ta z nas, która zdobyła Chorążą** a apteczkarką ta, która naprawdę skompletowała apteczkę i nosiła ją ze sobą codziennie w plecaku.

Jak animować sytuacje, w których można

zdobywać sprawności?

W idealnym świecie jeden rzut oka na rękaw munduru powinien sugerować, w czym dana harcerka jest dobra i o jaką pomoc można ją poprosić. Żeby jednak było to możliwe, drużynowa czy zastępowa powinny w odpowiedni sposób prowadzić pracę, by te sprawności pojawiały się na mundurach (o krążkach napisałam osobny artykuł, znajdziesz go tutaj).

Sprawności z nowej książeczki raczej nie wymagają rozpisywania. Weźmy na przykład sprawność Rowerzystka*. Pewnie zastępowa mogłaby powiedzieć druhnie, żeby nagrała filmik, jak wymienia dętkę, wyznaczyć z nią trasę na rowerze, którą pokona w najbliższą sobotę i umówić się, że wyśle nam zdjęcia swojego roweru przygotowanego do drogi i ekwipunku, który zabiera. Znacznie naturalniej będzie jednak zorganizować rowerową zbiórkę drużyny lub zastępu, na której wspólnie przejedziemy taką trasę. Na wcześniejszej zbiórce zastęp (lub drużyna) mógłby się wspólnie zastanowić, co warto zabrać na taką wyprawę i jak przygotować rower. Na samej wyprawie być może przydarzy się naturalna możliwość wymiany dętki. W ten sposób w czasie wyprawy weryfikujemy umiejętności przygotowania roweru i ekwipunku, wspólnie pokonujemy 30 km. Każda harcerka powinna mieć już w dniu wypadu zamontowane oświetlenie i błotniki, ale jeżeli ich nie posiada przy swoim rowerze, może poćwiczyć na sprzęcie koleżanek. Smarowanie łańcucha i wymianę dętki też możemy wykonać wspólnie — na zbiórce przed lub na samej wyprawie.

★ **Rowerzystka**

- Potrafi przygotować rower i ekwipunek na jednodniową wyprawę rowerową.
- Umie przejechać na rowerze 30 km w ciągu jednego dnia.
- Potrafi wykonać przy rowerze drobne prace, takie jak smarowanie łańcucha, zamontowanie oświetlenia lub błotnika. Umie wymienić dętkę.

Postępując zgodnie z zasadą naturalności, warto być czujną na zainteresowania i ostatnie przygody naszych druhen. W końcu na każdej ze zbiórek wymieniamy przeżycia minionego tygodnia. Może gdy Kasia pochwali się, że sama zrobiła sernik, to warto jej podpowiedzieć, że to już połowa Cukierniczki**. Zosia jedzie w przyszłym tygodniu na wycieczkę klasową do Londynu, więc może uda jej się zdobyć Rozmówkę*?

Kiedy sprawdzam plany pracy drużyn harcerek, często widzę część dnia nazywaną *SiS*, czyli czas przeznaczony na zdobywanie i ewaluację stopni i sprawności. To doskonała przestrzeń do zdobywania sprawności w gronie zastępu, choć oczywiście nie każdą sprawność da się zdobyć w ten sposób. Gorąco zachęcam, by po zdobyciu sprawności (indywidualnie, czy z zastępem), stwarzać warunki na wykazanie się

daną umiejętnością na forum drużyny. Dzięki temu harcerki nie chowają swoich talentów do kieszeni, ale budują pewność siebie i odwagę do wykorzystywania ich w praktyce. Powierzajmy obowiązki obozowe i śródroczne tym druhnom, które udowodniły, że potrafią je wykonać na przykład poprzez zdobycie sprawności lub tym, które chciałyby zdobyć sprawność z danej dziedziny. Nawet wtedy, gdy sprawność już zostanie zdobyta, warto ją powtarzać, żeby nie wyjść z wprawy — sprawność można zdobyć, ale i stracić, gdy utraci się biegłość w danej dziedzinie.

Czy drużynowa powinna zdobywać sprawności?

W materiale metodycznym dołączonym do Sprawności Harcerek znajdziemy informację, że narzędzie jest skierowane do harcerek w wieku 11-16 lat. Czy to znaczy, że nie powinny ich zdobywać harcerki 17+? Niezupełnie.

Korzystając z książeczki sprawności harcerek należy mieć z tyłu głowy, dla kogo sprawności są przeznaczone, czyli niekoniecznie muszą być atrakcyjne dla osób starszych. Jednak wielka jest moc przykładu własnego. Może warto, żeby drużynowa i przyboczne także zdobywały sprawności? Jeżeli w danej drużynie zdobywa się mało sprawności, to tym bardziej warto, żeby zaangażowała się kadra drużyny. Tylko działając z harcerkami możemy udowodnić atrakcyjność naszego programu.

Czujesz niedosyt?

W takim razie może dobrym pomysłem będzie stworzenie odznaki okolicznościowej — plakietki przyszywanej po spełnieniu określonych warunków na przykład za wzięcie udziału w rajdzie, czy święcie patronki drużyny. Sprawność jest bardzo konkretnie zdefiniowana: to umiejętność. Jeżeli chcemy docenić wzięcie udziału w wydarzeniu lub posiadaną przez harcerkę znaczną wiedzę na jakiś temat, to stworzenie odznaki okolicznościowej (czy też po prostu: plakietki) to dobry pomysł.

Być może czujesz, że w systemie sprawności brakuje Ci jakiejś sprawności. Nic nie stoi na przeszkodzie, by rozszerzyć zestaw z książeczki. Zgodnie z materiałem metodycznym nową sprawność (lub ścieżkę) tworzy podharcmistrzyni, a zatwierdza ją jej bezpośrednia przełożona. Zatwierdzony projekt powinien zostać przekazany do Głównej Kwatery Harcerek na adres e-mail: gkhek@zhr.pl.

Czynny udział w życiu drużyny

Sprawności i próby realizujemy przede wszystkim poprzez działania drużyny. Naszym zadaniem jest stwarzanie przestrzeni, w której harcerki mogą uczyć się nowych umiejętności i wykazywać się nimi na zbiórkach, biwakach i obozach.

Sprawności nie zastępują stopni i nie pokrywają całego programu drużyny — nie można ich traktować jak narzędzia holistycznego, które odpowie na wszystkie potrzeby. Zostały stworzone z myślą o zdobywaniu konkretnych umiejętności — nie zastąpią pracy z postawą czy zdobywania wiedzy (np. historycznej). Od tego są stopnie i po prostu codzienny program drużyny. Wyczyny i wielkie wyzwania wymagające wytrwałości znajdziesz natomiast w próbach. Sprawność ma pozostać tym, czym jest w swojej istocie — konkretną i praktyczną umiejętnością.

Zdobywanie sprawności to nie tylko opanowanie konkretnej dziedziny — śpiewu, gotowania, czy orientacji w terenie. To także budowanie pewności siebie, umiejętność przedstawienia tego, czego się nauczyłam na forum. To wytrwałość i dzielność, kiedy przyszywam sprawność kilka dni później, bo więcej czasu zajęło mi nauczenie się czegoś. To sprawczość i zaradność — właśnie po to przed obozem jedziemy na biwak, żeby na obozie już umieć się spakować i przejść kilka kilometrów z mapą we właściwym kierunku a potem, po całym obozie, nie zgubić się w podziemiach w Warszawie.

---

1. Wstęp do książeczki sprawności harcerek ↩

Anna Kaleta

Obecnie komendantka 22 Szczepu Watra i wicekomendantka Warszawsko-Praskiej Szkoły Instruktorek. Zawodowo zajmuję się ryzykiem. Z pasji tworzę tabelki w excelu.